

SANATIN İYİLEŞTİRİCİ GÜCÜ 1

Farklı Bakış Açısıyla Sanat ve İyi Oluş

Editör

Doç. Dr. Eda ÖZ ÇELİKBAŞ

© Copyright 2024

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-625-399-977-3

Ön Kapak Resmi

Doç. Dr. Eda ÖZ ÇELİKBAŞ

Kitap Adı

SANATIN İYİLEŞTİRİCİ GÜCÜ 1
Farklı Bakış Açılılarıyla Sanat ve İyi Oluş

Arka Kapak Resmi

Öğr. Gör. Ümit PARSIL

Yayıncı Sertifika No

47518

Editör

Eda ÖZ ÇELİKBAŞ
ORCID iD: 0000-0002-5243-7242

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

Bisac Code

ART000000

Sayfa ve Kapak Tasarımı
Akademisyen Dizgi Ünitesi

DOI

10.37609/akya.3204

Kütüphane Kimlik Kartı

Sanatın İyileştirici Gücü 1
Farklı Bakış Açılılarıyla Sanat ve İyi Oluş / ed. Eda Öz Çelikbaş.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2024.
152 s. : resim. ; 160x235 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253999773
1. Sanat.

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

İçindekiler

- BÖLÜM 1** Sanat Terapisinin Travma Tedavisindeki Rolü
ve Rezilyan..... 1
Ela MAZMANOGLU
- BÖLÜM 2** Somatizasyon Bozukluğunda Psikodrama
ve Sanat Terapi Yöntemlerinin Gücü 11
Nagihan ALUÇ
- BÖLÜM 3** Sanatın İyileştirici Gücününün
Pediatri Hemşireliğine Entegrasyonu..... 27
Nesibe Sümeyye KÜTAHYALIOĞLU
- BÖLÜM 4** Engelli Çocukların Annelerinin
Psikolojik İyileşme Yolculuğuna Sanatın Katkısı 49
Musa ÖZSAVRAN
- BÖLÜM 5** Görsel Sanatlar Terapisinde Biçimsel
İfade Aracı Olarak Nörografik Etkiler..... 61
Tuğçe ŞENOL
- BÖLÜM 6** Ortadoğu'dan Bir Kadın: Marjane Satrapi ve
Animasyona Dönüşümü Bakımından Persepolis 71
Sinem ALPASLAN
- BÖLÜM 7** Psikopatolojinin Sanat Yaratımlarına Etkisi:
Louis Wain Örnekleme..... 83
Ümit PARSIL
Burhan YALÇIN

BÖLÜM 8	Psikanalizde Biçim Sembol ve Renk:	
	Mark Rothko Sanatının Derinlikleri	101
	<i>Ahmet Göktuğ KILIÇ</i>	
	<i>Abdulmusa YÖNYOL</i>	
BÖLÜM 9	Devlet Koruması Altındaki	
	Çocukların Sanatla Terapisi	113
	<i>Banu DAVUN</i>	

Yazarlar

Dr. Sinem ALPASLAN
Görsel Sanatlar Öğretmeni, Adana Şehit
Cafer Kaşan Anadolu Lisesi

Uzm Psik. Nagihan ALUÇ
Co-Psikodramatist Doktora Öğrencisi,
Okan Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Banu DAVUN
Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim- İş
Eğitimi AD.

Uzm. Ahmet Göktuğ KILIÇ

**Dr. Öğr. Üyesi Nesibe Sümeyye
KÜTAHYALIOĞLU**
Karabük Üniversitesi

Ela MAZMANOĞLU
Sanat terapisti, SPAT - Sociedade
Portuguesa de Arte-Terapia

Öğr. Gör. Dr. Musa ÖZSAVRAN
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi,
Ahmet Erdoğan SHMYO, Çocuk Bakımı ve
Gençlik Hizmetleri Bölümü

Öğr. Gör. Ümit PARSIL
Adıyaman Üniversitesi, Teknik Bilimler
Meslek Yüksekokulu, El Sanatları Bölümü

Uzm. Tuğçe ALKIŞ ŞENOL

Burhan YALÇIN
Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar
Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı

Abdulgusa YÖNYOL
Yüksek Lisans Öğrencisi, Mersin
Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü,
Resim Anasanat Dalı

BÖLÜM 1

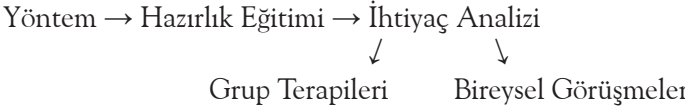

SANAT TERAPİSİNİN TRAVMA TEDAVİSİNDEKİ ROLÜ VE REZİLYAN

Ela MAZMANOGLU¹

Yöntem

6 Şubat depremlerinden etkilenen bireylerle yapılan çalışmalarda yöntem olarak sanat terapisi temele alınmış; dışavurum aracı olarak yazı, dans ve resim teknikleri kullanılmıştır.

1. Kayıp - Acı - Ağıt

Travma sözcüğünün Yunancadaki karşılığı “yara”dır. Travma, kişinin güvenlik duygusunu zedeleyen ve bütünlüğünü tehdit eden herhangi bir olayı ifade eder. Bu olaylar, doğal afetlerden kazalara, kişisel saldırılara veya savaşa kadar çeşitli olabilir. (Schiraldi, G. R. 2010) Travma sonrası büyüme, travmatik bir deneyim sonrasında ortaya çıkan olumlu değişikliklerin bir ifadesidir. Bu, kişinin travmatik deneyimi işlemesi ve sonrasında daha güçlü ve dirençli hale gelmesi anlamına gelir (Schiraldi, G. R. 2010). Kişi bir travma yaşadığında, bilinçaltı olayı parçalar ve bu parçaları depolar. Ancak, travmatik deneyimle yüzleşmek ve onu işlemek için bilinçaltının bu parçalarını fark etmek ve entegre etmek önemlidir. Bu süreç, kişinin ruhsal bütünlüğünü geri kazanmasına ve iyileşmesine yardımcı olabilir (Jung,C.G).

¹ Sanat terapisti, SPAT - Sociedade Portuguesa de Arte-Terapia, elamazmanoglu@gmail.com, ORCID iD:: 0009-0005-7375-393X

Sonuç

Sonuç olarak, sanat terapisi travmatik deneyimlerin işlenmesi ve duygusal iyileşmenin desteklenmesinde önemli bir rol oynayabilir. Duygusal ifadeyi teşvik etmek, yeniden bağlanmayı teşvik etmek ve alternatif bir iletişim aracı olarak hizmet etmek gibi faydalar sağlayabilir.

Sanat terapisi, travmatik deneyimlerle başa çıkmak için kelimelerin yetersiz kaldığı durumlarda duyguları ifade etmenin güvenli bir yolunu sağlar. Sanat, sembolizm ve yaratıcılık yoluyla travma sonrası duygusal acıları ifade etmeye yardımcı olabilir. travmatik deneyimlerin neden olduğu duygusal acıları hafifletmeye yardımcı olabilir. Sanat yapmak, duygusal iyileşmeyi teşvik edebilir, travmatik anıları işlemeye ve kabul etmeye yardımcı olabilir. travmatik deneyimlerden sonra insanların kendileriyle, başkalarıyla ve dünyayla yeniden bağlantı kurmasına yardımcı olabilir. Sanat yapma süreci birbiriyle bağlantılı tepkiler şeklinde oluşarak (Parsıl, 2012: 13) kendini ifade etme ve başkalarının deneyimlerini anlama yeteneğini geliştirebilir. Konuşarak duygularını ifade etmekte zorlanan kişiler için sanat, alternatif bir iletişim aracı olarak hizmet edebilir. Sanat yapmak, travmatik deneyimlerle başa çıkmak için güvenli bir alan sağlayabilir ve duygusal ifadeyi kolaylaştırabilir.

Kaynaklar

- Geçen, F. & Yakın, G. (2021): "Sanat ve Terapi". Sanat Alanları ile A'dan Z'ye Sanat. ed. Fahrettin G.&Ahmet A. 639-655. Gece Kitaplığı, 1. Basım Ankara
- Schiraldi, G. R. (2009). The Resilience Workbook: Essential Skills to Recover from Stress, Trauma, and Adversity. New Harbinger Publications.
- Schiraldi, G. R. (2023). Psikolojik Sağlamlık (Rezilyans): Stres, Travma ve Zorluklardan Kurtulmak için Temel Beceriler Rehberi. Nova Kitap, Ankara.
- Kaur, R. (2020). Healing Through Words. Simon & Schuster Ltd.
- Malchiodi, C. A. (2020). Trauma and Expressive Arts Therapy: Brain, Body, and Imagination in the Healing Process. Guilford Publications.
- Parsıl, Ü. (2012): Sanatta Yaratıcılık, An Kitap, İstanbul.
- Jung, C. G. (2019). Dört Arketip. Metis Yayıncılık, İstanbul.
- Jung, C. G. (2023). Anılar, Düşler, Düşünceler. Can Yayınları, İstanbul.
- Jung, C. G. (2019). Kırmızı Kitap. Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Jung, C. G. (2020). İnsan ve Sembolleri. Kabalıcı Yayınları, İstanbul.

Görsel Kaynaklar

Görsel 1: Ela Mazmanoğlu

Görsel 2: Ela Mazmanoğlu

Görsel 3: Ela Mazmanoğlu

BÖLÜM 2

Somatizasyon Bozukluğunda Psikodrama ve Sanat Terapi Yöntemlerinin Gücü

Nagihan ALUÇ¹

“Akıl unuttur, beden hatırlar.” J.L. Moreno

Giriş

Somatizasyon, bireylerin fiziksel semptomlar yoluyla psikolojik sıkıntılarını ifade etmeleri olarak tanımlanır. Bu durum, genellikle altta yatan psikolojik faktörlerin fiziksel semptomlara dönüşmesiyle karakterizedir ve tıbbi testlerle açıklanamayan, kronik ve yaygın ağrılar, yorgunluk, baş ağrıları gibi belirtilerle kendini gösterir. Somatizasyon bozukluğu, bireylerin günlük yaşamlarını, iş performanslarını ve sosyal ilişkilerini ciddi şekilde etkileyebilir. Tıbbi yaklaşımlar, somatizasyon bozukluğunun tedavisinde genellikle yetersiz kalabilir, çünkü bu bozukluk, psikolojik kökenli fiziksel belirtilerle karakterizedir (Kesebir, 2004). Bu noktada, psikoterapötik müdahaleler önemli bir rol oynamaktadır. Psikodrama ve sanat terapisi, somatizasyon bozukluğu olan bireylerin tedavisinde etkili olabilecek iki yaratıcı ve deneyimsel terapi yöntemidir.

Psikodrama, bireylerin duygusal ve davranışsal sorunlarını sahneleme yoluyla keşfetmelerine ve çözümlenmelerine yardımcı olan bir terapi yöntemidir. Jacob L. Moreno tarafından geliştirilen bu yöntem, bireylerin içsel dünyalarını ve çatışmalarını dramatik canlandırmalar aracılığıyla ifade etmelerini sağlar. Moreno, bireyin geçmiş yaşantısının geleceğini etkileyen rol gelişimini incelemiştir. Embriyonel Dönem ve adlandırdığı bu rol gelişiminin, insanın salt bedensel davranışlar sergilediği birinci psişik evresini “somatik Roller”

¹ Uzm Psik., Co-Psikodramatist Doktora Öğrencisi, Okan Üniversitesi,
psknagihanaluc@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-7549-9948

Kaynaklar

- Altınay, D. (2016). *Psikodrama 400 Isınma Oyunu ve Yardımcı Teknikler*. 12. Baskı, İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Altınay, D. (2010). *Psikodramada çağdaş yaklaşımlar*. Sistem Yayıncılık.
- Altınay, D. (2020). Rol Kuramı ve Psikopatoloji [Seminer Notları]. Rol Gelişimi, Online Seminer.
- American Psychiatric Association. Diagnostic and statistical manual of mental disorders. 2013. 5. Washington DC: American Psychiatric Association,
- Ammon, G. (1979). *Psychoanalysis and psychosomatics*. Springer Publishing Company.
- Ayaydin, A. (2020). Psikoloji ve sanat etkileşimi üzerine. *Bilim Eğitim Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 4(1), 8-12.
- Aydın, B. (2010). Tıbbi Sanat Terapisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1), 69-83.
- Babaoğlu, A. (1988). Psikopatolojik Sanat II. Resimsel Sanat Ürünlerinin Analiz Ögeleri. *Düşünen Adam Dergisi*, 2(3), 202- 204.
- Bal, P. N., & Şener, Ö. (2015). Psikosomatik Hastalıkların İyileştirilmesinde Psikodramanın Etkisi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (5), 310-323.
- Bostancıoğlu, B. & Kahraman, M. E. (2017). Sanat Terapisi Yönteminin ve Tekniklerinin Sağlık-İyileştirme Gücü Üzerindeki Etkisi. *Beykoz Akademi Dergisi*, 5(2), s. 150-162.
- Breuer, J., & Freud, S. (1893). On the psychical mechanism of hysterical phenomena. *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud*, 2 (1893-5), 1-17.
- Candansayar, S. (1994). *Somatizasyon ve Konversiyon Bozukluğu Olan Bir Grup Hastada Tanı Sınırları ve Psiko-Sosyal Özelliklerin Değerlendirilmesi*. [Yayınlanmamış uzmanlık tezi, Gazi Üniversitesi] Tıp Fak. Psikiyatri Anabilim Dalı.
- Case, C., & Dalley, T. (2014). *The handbook of art therapy*. Routledge.
- Cengiz, Y. (2015). *Acryan beden psikosomatığe psikanalitik bakışlar*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Corey, G. (2013). *Theory and practice of counseling and psychotherapy*. Cengage learning.
- Degges-White, S., LMHC-IN, L. N., & Davis, N. L. (Eds.). (2017). *Integrating the expressive arts into counseling practice: Theory-based interventions*. Springer Publishing Company.
- Debray, R., Dejours, C., & Fedida, P. (2015). *Beden deneyimi psikopatolojisi* (Ö. Alemdar, Trans.). *Bağlam Yayıncılık*.
- Emmelkamp, P. M., Bouman, T. K., Scholing, A., Köroğlu, E., Ceyhun, B., & Oral, N. (1994). *Anksiyete bozuklukları klinik uygulama kılavuzu*. Hekimler Yayınlar Birliği.
- Eren, N. (1998). Psikotik ve borderline hasta gruplarında sanatla psikoterapi sürecinin incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi*.
- Erol, E. (2018). Bir mesafe ihtiyacı olarak somatizasyon. *Yansıtma: Psikopatoloji ve Projektif Testler Dergisi*, 29, 79-84.
- Gladding, S. T. (2021). *The creative arts in counseling*. John Wiley & Sons.
- Göktepe, A. K. (2015). *Sanat terapi*. İstanbul: Nesil Yayınevi
- Haeyen, S., Van Hooren, S., & Hutschemaekers, G. (2015). Perceived effects of art therapy in the treatment of personality disorders, cluster B/C: A qualitative study. *The Arts in Psychotherapy*, 45, 1-10.
- Hekimoğlu, F. G. (2023). Sanat Terapisi Sürecinde Aktif İmgelem Tekniğinin Jung Perspektifinden Değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (58), 261-287.
- İkiz, T. (2005). Psikanaliz yazıları: Psikosomatik. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Johnson, S. L. & Jacob, T. (2000). Sequential interactions in the marital communication of depressed men and women. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68 (1): 4-12.
- Katon, W., Ries, R. K. & Kleinman, A. (1984). Part II: A prospective DSM-III study of 100 consecutive somatization patients. *Comprehensive Psychiatry*, 25(3), 305-314.

- Kellerman, P. T. (2013). Psikodramaya derinlemesine bakış: Psikodramanın terapötik yönleri. B. Gökler, I. Gökler, A. Mavili Aktaş (Çev.) Ankara: Nobel Yayınları.
- Kesebir, S. (2004). Depresyon ve somatizasyon. *Klinik psikiyatri*, 1, 14-19.
- Killick, K. (1993). Working With Psychotic Processes in Art Therapy. *Psychanalytic Psychotherapy*, 7(1), 25-38.
- Koptagel İlal, G. (1999). Somatizasyonu nasıl anlamalıyız? Psikodinamik değerlendirme, *Türkiye Klinikleri Psikiyatri Dergisi*, 1(1), 27-33.
- Leblebicioğlu, D. (2013). *Psikodramada Beden Hafızası ve Eylem. Grup Psikoterapileri ve Psikodrama E-Dergisi*, (1), 31-34
- Liebmann, M. (2004). *Art therapy for groups: A handbook of themes and exercises*. Routledge.
- Lipowski, Z. J. (1988). Somatization: the concept and its clinical application. *Am J Psychiatry*, 145(11), 1358-1368.
- Malchiodi, C. A. (2003). Expressive arts therapy and multimodal approaches. *Handbook of art therapy*, 6, 106-119. Marty, P., (2012). *Zihinselleştirme ve psikosomatik*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Masters, C. L. (2005). *Clay sculpture within an object relational therapy: A phenomenological-hermeneutic case study* (Doctoral dissertation, Rhodes University).
- Meijer-Degen, F. & Lansens, J. (2006). Alexithymia—A challenge to art therapy: The story of Rita. *The arts in Psychotherapy*, 33(3), 167-179.
- Naumburg, M. (1955). Art as symbolic speech. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 13(4), 435-450.
- Naumburg, M. (1966). *Psychoneurotic Art: Its function in Psychotherapy Literary Licensing*
- Öz, E. (2015). *Sanat Terapisine Genel Bir Bakış. Sosyal ve Beşeri Bilimlere Küresel Yaklaşımlar*. (Edt. Cem Can, Abdurrahman Kilimci). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Özbek, A., & Leutz, G. (2003). Psikodrama: Grup psikoterapisinde sahnesel etkileşim. *Abdülkadir Özbek Psikodrama Enstitüsü Yayınları*, (1), 71-111.
- Payne, H. (1993). *Handbook of inquiry in the arts therapies: one river, many currents*. Jessica Kingsley Publishers.
- Roditi, E. (1988). Tedavide Sanat, 8. Sayı., *Eczacıbaşı İlaç Firması Yayınları*.
- Scharff, D. E. (1996). *Object relations theory and practice: An introduction*. Rowman & Littlefield.
- Schützenberger-Ancelin, A. (1995). Psikodrama: Yöntemlerin Bir Özet Sunumu. *Precis de psychodrame* Translated by Abdülkadir Özbek, Ankara: Varan Matbaası.
- Selekman MD (1997) Solution-focused therapy with children: Harnessing family strengths for systemic change. Washington, Guilford Press.
- Skov, V. (2013). Art therapy. Prevention against the development of depression.
- Spaniol, S. (2001). Art and mental illness: where is the link?. *The Arts in psychotherapy*, 28(4), 221-231.
- Stoudemire, A. (1991) Somatothymia, parts I and II. *Psychosomatics*, 32: 365-381.
- Theorell, T., Konarski, K., Westerlund, H., Burell, A. M., Engström, R., Lagercrantz, A. M., ... & Thulin, K. (1998). Treatment of patients with chronic somatic symptoms by means of art psychotherapy: A process description. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 67(1), 50-56.
- Van den Broek, E., Keulen-de Vos, M., & Bernstein, D. P. (2011). Arts therapies and schema focused therapy: A pilot study. *The Arts in Psychotherapy*, 38(5), 325–332.
- Waller, D. (2003). *Group interactive art therapy: Its use in training and treatment*. Routledge.
- Wilson, L. (1985). Symbolism and art therapy: I. Symbolism's role in the development of ego functions. *American Journal of Art Therapy*.
- Winnicott, D. W. (1991). *Playing and reality*. Psychology Press.

BÖLÜM 3

Sanatın İyileştirici Gücününün Pediatri Hemşireliğine Entegrasyonu

Nesibe Sümeyye KÜTAHYALIOĞLU¹

Giriş

Pediatri hemşireliği alanında bütünsel (holistik) ve şefkatli bakım sağlama arayışı, sağlık profesyonellerini genellikle yenilikçi ve disiplinler arası yaklaşımları keşfetmeye yönlendirir (Kooken & Kerr, 2018). Bu güçlü yaklaşımlardan biri de sanatın pediatri hemşireliğine entegre edilmesidir. Sağlık hizmetlerinde sanatın iyileştirici gücü, sanat programları ve yaratıcı sanat faaliyetleri aracılığıyla hastaların genel sağlık durumlarını, tedaviye uyumlarını ve yaşam kalitelelerini iyileştirmeyi hedeflemiştir. Bu amaçla travma sonrası stres bozukluğundan otizme, kronik hastalıklardan nörolojik bozukluklara ve beyin yaralanmalarına, prematüre bebeklerden fiziksel engelli bireylere kadar çok çeşitli sağlık sorunlarında uygulanmıştır (State of the Field Committee, 2009). En yaygın kullanıldığı alanlar; psikolojik hastalıkların bakımının yönetilmesi (anksiyete, depresyon, stres, travmatik beyin hasarı ve post-travmatik stres bozukluğu gibi) (Crone & ark., 2013; Nan & Ho, 2017; Hyslop & ark., 2018; Blomdahl & ark., 2018); kanserin (kan ve ilik kanseri gibi) ve tedavi sürecinin sebep olduğu semptomların yönetilmesi (Abdulah & Abdulla, 2018; Bozcuk & ark., 2017; Gras & ark., 2020; Galvez & ark., 2021); kronik hastalıklarda (kronik ağrı, multipl skleroz, obezite gibi) ağrının hafifletilmesi, kaygının azaltılması ve başa çıkabilmenin teşvikini vurgulayan çok sayıda çalışma ile (Fraser & Keating, 2014; Manning & ark., 2017; Larsen & ark., 2018) kanıt temelli ola-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi, nesibekutahyalioglu@karabuk.edu.tr,
ORCID iD: 0000-0001-8220-4290

hayatlarını zenginleştirip genel refahlarına katkı sağlar ve pediatrik bakımın hayati bir parçası olarak yer almış olur.

Kaynaklar

- Abdulah, D. M., & Abdulla, B. M. O. (2018). Effectiveness of group art therapy on quality of life in paediatric patients with cancer: A randomized controlled trial. *Complementary Therapies in Medicine*, 41, 180–185. <https://doi.org/10.1016/j.ctim.2018.09.020>
- Akard, T. F., Dietrich, M. S., Friedman, D. L., Hinds, P. S., Given, B., Wray, S., & Gilmer, M. J. (2015). Digital storytelling: An innovative legacy-making intervention for children with cancer. *Pediatric Blood & Cancer*, 62(4), 658–665. <https://doi.org/10.1002/pbc.25337>
- American Art Therapy Association. American Art Therapy Association. Accessed Mayıs, 2024. <https://arttherapy.org/>
- Aydın B. (2012). Tıbbi Sanat Terapisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Psychiatry*, 4:1, 69-83.
- Bally, J. M., Burles, M., Smith, N. R., Holtslander, L., Mpofo, C., Hodgson-Viden, H., & Zimmer, M. (2021). Exploring opportunities for holistic family care of parental caregivers of children with life-threatening or life-limiting illnesses. *Qualitative Social Work*, 20(5), 1356–1373. <https://doi.org/10.1177/1473325020967739>
- Barnsteiner, J.H., Wyatt, J.S., & Richardson, V. 2002. What do pediatric nurses do? results of the role delineation study in Canada and the United States. *Pediatr Nurs*.28(2 Suppl):165–70.
- Blomdahl, C., Wijk, H., Guregård, S., Rusner, M. (2018). Meeting oneself in inner dialogue: a manual-based Phenomenological Art Therapy as experienced by patients diagnosed with moderate to severe depression. *Arts Psychothe*; 59:17–24. doi: 10.1016/j.aip.2017.08.006
- Bosgraaf, L., Spreen, M., Pattiselanno, K., & van Hooren, S. (2022). Measurement and development of art therapeutic actions in the treatment of children and adolescents with psychosocial problems. *International Journal of Art Therapy*, 28(3), 106–116. <https://doi.org/10.1080/17454832.2022.2127815>
- Brits, H. (2018). A descriptive study of trends in the pictures drawn by primary school learners in South Africa. *International Journal of Palliative Nursing*, 24(7), 316–321. <https://doi.org/10.12968/ijpn.2018.24.7.316>
- Burles, M., Bally, J. M., Holtslander, L., Zimmer, M., & Hodgson-Viden, H. (2022). Supporting parental caregivers of seriously ill children: Findings from a feasibility and acceptability study of a hope intervention. *Children's Health Care*. <https://doi.org/10.1080/02739615.2022.2119975>
- Bozcuk, H., Ozcan, K., Erdogan, C et al., (2017). A comparative study of art therapy in cancer patients receiving chemotherapy and improvement in quality of life by watercolor painting. *Complement Ther Med*; 30:67–72. doi: 10.1016/j.ctim.2016.11.006
- Cantrell, MA. (2007). The Art of Pediatric Oncology Nursing Practice. *Journal of Pediatric Oncology Nursing*, 24(3), 132-138.
- Cimete, G., Kuşuoğlu, S., & Dede Çınar, N. (2018). Çocuk, Hastalık ve Hastane Ortamı. In: Conk Z, Başbakkal Z, Bal Yılmaz H, Bolşık B, editors. *Pediatric Hemşireliği*. Ankara: Akademisyen Kitabevi; p. 101–60.
- Crone, D.M., O'Connell, E.E., Tyson, P.J., et al. (2013). Clark-Stone F, Opher S, James DVB. "Art Lift" intervention to improve mental wellbeing: An observational study from U.K. general practice. *Int J Ment Health Nurs*;22(3):279–286. doi: 10.1111/j.1447-0349.2012.00862.x
- Çakmak, O., Biçer, I., & Demir, H. (2020). Sağlıkta Sanat Terapisi Kullanımı: Literatür Taraması Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi, 2(2), s. 12-21
- Çulhacik, G.D., Durat, G., & Eren, N. (2021). Effects of activity groups, in which art activities

- are used, on resilience and related factors in families with disabled children. *Perspect Psychiatr Care*; 57:343–350. <https://doi.org/10.1111/ppc.12569>
- Dossey, B.M. (2010). Florence Nightingale's Vision for Health and Healing. *J Holist Nurs*;28(4):221–224. doi: 10.1177/0898010110383111
- Ebrahimpour, F, Mirlashari, J., Hosseini, A. S. S., Zarani, F, & Thorne, S. (2021). Symbols of hope on pediatric oncology ward: Children's perspective using photovoice. *Journal of Pediatric Oncology Nursing*, 38(6), 385–398. <https://doi.org/10.1177/104345422111041934>
- Erim G., & Caferoğlu M. (2017). Determining the Motor Skills Development of Mentally Retarded Children through the Contribution of Visual Arts. *Univers. J. Educ. Res*; 5:1300–1307. doi: 10.13189/ujer.2017.050803.
- Foster Akard, T, Dietrich, M.S., Friedman, D.L., et al. (2021). Effects of a Web-Based Pediatric Oncology Legacy Intervention on Parental Coping. *Oncol Nurs Forum.*;48(3):309-316. doi: 10.1188/21.ONE.309-316
- Fraser, C., & Keating, M. (2014). The Effect of a Creative Art Program on Self-Esteem, Hope, Perceived Social Support, and Self-Efficacy in Individuals With Multiple Sclerosis: A Pilot Study. *J Neurosci Nurs*; 46(6):330. doi:10.1097/JNN.0000000000000094
- Frikha, M., & Alharbi, R. S. (2023). Optimizing Fine Motor Coordination, Selective Attention and Reaction Time in Children: Effect of Combined Accuracy Exercises and Visual Art
- Galvez, B. L., Kongsuwan, W., Schoenhofer, S. O., & Hatthakit, U. (2021). Aesthetic expressions as data in researching the lived world of children with advanced cancer. *Belitung Nursing Journal*, 7(6), 549–560. <https://doi.org/10.33546/bnj.1884>
- Gras. M., Daguene, E., Brosse, C., et al. (2020). Art Therapy Sessions for Cancer Patients: A Single-Centre Experience. *Oncology*; 98(4):216–221. doi: 10.1159/000504448
- Hartling, L., Scott, S., Pandya, R. et al., (2010) Storytelling as a communication tool for health consumers: development of an intervention for parents of children with croup. Stories to communicate health information. *BMC Pediatrics*, 10, 1, 64.
- Hockenberry, M. J., Wilson, D., & Rodgers, C. C. (2021). *Wong's essentials of pediatric nursing-e-book*. Mosby Elsevier.
- Hyslop, S., Sung, L., Stein, E., et al. (2018). Identifying symptoms using the drawings of 4–7-year-old with cancer. *European Journal of Oncology Nursing*, 36, 56–61. <https://doi.org/10.1016/j.ejon.2018.08.004>
- Institute for Patient- and Family-Centered Care. *Patient and family centered care*. (2020) <https://www.ipfcc.org/about/pfcc.html>.
- Jo, M.-J., Hong, S., & Park, H. R. (2018). Effects of art intervention program for siblings of children with cancer: A pilot study. *Journal of Pediatric Hematology/Oncology Nursing*, 35(3), 178–187. <https://doi.org/10.1177/1043454218762702>
- Kazak, A.E., Kassam-Adams, N., Schneider, S., et al. (2006). An integrative model of pediatric medical traumatic stress. *J Psychiatr Psychol*;31(4):343–55.
- Kim, K. S., & Lor, M. (2022). Art Making as a Health Intervention: Concept Analysis and Implications for Nursing Interventions. *ANS. Advances in nursing science*, 45(2), 155–169. <https://doi.org/10.1097/ANS.0000000000000412>
- Kooker, W.C., & Kerr, N. (2018). Blending the liberal arts and nursing: Creating a portrait for the 21st century. *J Prof Nurs*;34(1):60–64. doi: 10.1016/j.profnurs.2017.07.002
- Larsen, D.J., Stege, R., King, R., Egeli, N. (2018). The hope collage activity: an arts-based group intervention for people with chronic pain. *Br J Guid Couns*;46(6):722–737. doi: 10.1080/03069885.2018.1453046
- Lewandowski, L.A, Tesler, M.D. (2003). *Family-centered care: putting it into action: the SPN/ANA guide to family-centered care*. Washington, DC: Nursesbooks.org.
- Linder, L. A., Bratton, H., Nguyen, A., Parker, K., & Wawrzynski, S. E. (2018). Symptoms and

- self-management strategies identified by children with cancer using Draw-and-Tell Interviews.
- Oncology Nursing Forum*, 45(3), 290–300. <https://doi.org/10.1188/18.ONF.290-300>
- Manning, J. C., Hemingway, P., & Redsell, S. A. (2017). Stories of survival: Children's narratives of psychosocial well-being following paediatric critical illness or injury. *Journal of Child Health Care*, 21(3), 236–252. <https://doi.org/10.1177/1367493517717078>
- Menekşe D, Cengiz Açıl H. (2023). Perioperatif Dönemde Çocuğun Bakımı ve Aileye Yaklaşım. In: Çınar N, Aygin D, editors. Cerrahi Öncesi Çocuğun Genel Değerlendirilmesi: Pediatrist, Anestezist ve Hemşire Gözüyle. Ankara: Ankara Nobel Tıp Kitabevleri, p. 85.
- Miller, L. , Ward, D. , & Young, H. (2010). Evidence-based practices in nursing. *Generations-journal of the American Society on Aging*, 34(1), 72-79.
- Nan, J.K.M., & Ho, R.T.H. (2017). Effects of clay art therapy on adults outpatients with major depressive disorder: A randomized controlled trial. *J Affect Disord*; 217:237–245. doi: 10.1016/j.jad.2017.04.013
- Olaizola, S., Lalloo, C., Vickers, V., et al. (2024). Art Therapy for Paediatric Pain: A Scoping Review. *Children*; 11(6):619. <https://doi.org/10.3390/children11060619>
- Oliveira, M., Dendasck, C.V., Oliveira, E. (2017). The Art and Science of Nursing. *Multidisciplinary Scientific Journal*, 11(4), pp. 18-23. ISSN: 2448-0959
- Pekyığıt, A., Yıldız, D., Fidancı, B. E., & Bağrıyanık, B. Ç. (2021). Hastanede yatan çocuklarda yaratıcı oyun yöntemi ile hastalık ve hastane kavramı: Niteliksel bir çalışma. *Çocuk Dergisi*, 21(2), 175-182.
- Petty, J. (2021). Using arts-based digital storytelling in neonatal care to enhance nursing students' empathy. *Nursing Children and Young People*, 33(1). DOI: 10.7748/ncyp.2021.e1351
- Raybin, J. L., Barr, E., Krajicek, M., & Jones, J. (2020). How does creative arts therapy reduce distress for children with cancer? A metasynthesis of extant qualitative literature. *Journal of Pediatric Oncology Nursing*, 37(2), 91-104.
- Raybin, J. L., Zhou, W., Pan, Z., Hendricks-Ferguson, V. L., & Jankowski, C. (2023). Creative arts therapy among children with cancer: Symptom assessment reveals reduced anxiety. *Cancer Nursing*, 47(1), 12-19. <https://doi.org/10.1097/NCC.0000000000001186>
- Reid, K., Hartling, L., Ali, S., et al. (2017). Development and Usability Evaluation of an Art and Narrative-Based Knowledge Translation Tool for Parents With a Child With Pediatric Chronic Pain: Multi-Method Study. *Journal of Medical Internet research*, 19, 12, e412. doi:10.2196/jmir.8877.
- Rodríguez-Rey, R., Palacios, A., Alonso-Tapia, J., et al. (2019). Burnout and posttraumatic stress in paediatric critical care personnel: Prediction from resilience and coping styles. *Australian critical care : official journal of the Confederation of Australian Critical Care Nurses*, 32(1), 46–53. <https://doi.org/10.1016/j.aucc.2018.02.003>
- Rollins, J. A., Rollins, C., Boocks, L. A., & Sitz, T. (2020). Supporting children living with chronic medical conditions through empathetic art. *Journal of Child and Family Studies*, 29(8), 2218–2233. <https://doi.org/10.1007/s10826-020-01738-w>
- Shamri-Zeevi, L., Regev, D., & Snir, S. (2019). Art-based parental training (ABPT) – parents' experiences. *International Journal of Art Therapy*, 24(4), 192–201. <https://doi.org/10.1080/17454832.2019.1641117>
- Society of Pediatric Nurses, American Nurses Association. *Scope and standards of pediatric nursing practice*. Washington, DC: Nursesbooks.org, 2003.
- State of the Field Committee. (2009). *State of the field report: Arts in healthcare 2009*. Washington, DC: Society for the Arts in Healthcare.
- Suleman, S. K., Atrushi, A., & Enskär, K. (2022). Effectiveness of art-based distraction in reducing pain and anxiety of hospitalized children during cannulation procedure: A randomized

- controlled trial. *Belitung nursing journal*, 8(3), 213–221. <https://doi.org/10.33546/bnj.2054>
- Teksöz, E., & Ocakçı, A. F. (2014). Çocuk Hemşireliği'nde Sanat Uygulamaları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7(2), 119-123.
- Teksöz, E., Bilgin, I., Madzwamuse, S. E., & Oscakci, A. F. (2017). The impact of a creative play intervention on satisfaction with nursing care: A mixed methods study. *Journal for Specialists in Pediatric Nursing*, 22(1), e12169.
- Tiara O., Yusuf A., Tristiana R. (2019). Fine Motor Skill and Cognition Development in Children with Autism Using Finger Painting Method. *Indian J. Public Health Res. Dev*; 10:1494. doi: 10.5958/0976-5506.2019.02660.3.
- Tolkova, M.N. & Morozova, T.N. (2020). Art-therapeutic techniques and methods for working with children of preschool and primary school age. *SHS Web of Conferences*, 87, 00025.
- Törüner, E.K., & Büyükgöğeneç, L. (2012). Çocuk Sağlığı Temel Hemşirelik Yaklaşımları. 68-92.
- Usta, E., Çalısır, Ö., & Erdem, E. (2024). Çocuklarda yaratıcılık ve pediatri hemşireliği. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(1), 116-129.
- van der Riet P, Jitsacorn C, Junlapeeya P, et al. (2014). Nurses' stories of a 'Fairy Garden' healing haven for sick children. *J Clin Nurs*;23(23-24):3544-3554. Doi:10.1111/jocn.12637
- van der Riet, P., Jitsacorn, C., Junlapeeya, P., et al. (2017). Family members' experiences of a "FG" healing haven garden for sick children. *Collegian*, 24(2), 165–173.
- Velez-Florez G, Velez-Florez MC, Mantilla-Rivas JO, et al. (2018). Mind-Body Therapies in Childhood Cancer. *Current psychiatry reports*; 20:58.
- Velioğlu P. (2009). *Hemşirelikte Kavram ve Kuramlar*. Alaş Ofset, İstanbul, 485-511.
- Vindrola-Padros, C. (2012). The everyday lives of children with cancer in Argentina: Going beyond the disease and treatment. *Children & Society*, 26(6), 430–442. <https://doi.org/10.1111/j.1099-0860.2011.00369.x>
- Wallace, D. P., Curtin, L., Pielech, M., & Hoffart, C. M. (2022). Replicating a Therapeutic Art Group Protocol for Parents of Youth With Chronic Pain. *The Journal of Child Life: Psychosocial Theory and Practice*, 3(2). <https://doi.org/10.55591/001c.37703>
- Wikstrom, B.M. (2005). Communicating via expressive arts: The natural medium of self-expression for hospitalized children. *Pediatric Nursing*;31(6):480–485.
- Williams, N.A., Brik, A.B., Petkus, J.M., et al. (2021). Importance of play for young children facing illness and hospitalization: rationale, opportunities, and a case study illustration. *Early Child Development and Care*;191(1):58-67. doi: 10.1080/03004430.2019.1601088.
- Wong, D.L., Hockenberry, M.J., Wilson, D., et al. (2003). *Wong's nursing care of infants and children*. St. Louis, MO: Mosby:15.

BÖLÜM 4

Engelli Çocukların Annelerinin Psikolojik İyileşme Yolculuğuna Sanatın Katkısı

Musa ÖZSAVRAN ¹

Giriş

Engelli çocukların anneleri için farkındalık temelli stres azaltma programları, rahatlama teknikleri, müzik terapisi, dans ve hareket terapisi, çizim, boyama, mandala, ritim vb. bireysel ve grup sanat terapi tekniklerinin uygulandığı bilinmektedir. Bu sanat etkinliklerinin uygulanması annelerin ebeveynlik stresinden uzaklaşmalarını sağlamak ve psikolojik iyi oluşlarını güçlendirerek arttırmak için oldukça önemlidir. Engelli çocuğunun olması aileleri aile içi ya da sosyal çevresinde yaşanan olumsuz durumlar gibi bir çok yönden olumsuz etkilemektedir. Bu süreçten çocuğa bakım veren anneler daha çok etkilenmektedir. Bu etkilenmenin devam ettiği düşünülürse, annelere en iyi yardım etme yönteminin onlara sanat etkinlikleriyle müdahale etmek olduğu açıktır. Sanat etkinlikleriyle anneye müdahale etmek onu duygusal anlamda da rahatlatır. Ebeveynlik stresini azaltırken, çocukla olan ilişkisini-etkileşimini artırır ve aile içinde daha iyi iletişim kurmayı sağlar. Tam da bu yüzden engelli çocuğu olan ailelerde anneye yardım etmek demek tüm aileye yardım etmek demektir.

Annelerin Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Arayışları

Engelli çocuğun olması, ebeveynlerin duygu, düşünce ve davranışlarını, ekonomik durumlarını, fiziksel durumunu, sosyal yaşamını (Ayyıldız vd., 2012; Gören, 2015; Kayama vd., 2017; Lee vd., 2017), psikolojisini ve ruh sağlığı-

¹ Öğr. Gör. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ahmet Erdoğan SHMYO, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, musaozsavran@beun.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-9008-900X

görülmektedir (Khodabakhshi Koolae vd., 2016; Kim, 2013; Mutlu & Kanat, 2019; Çulhacik vd., 2021).

KAYNAKLAR

- Adalı, Y. B., Özcan, A. & Scherler, H. R. (2019). Dışavurumcu sanat terapisiyle sanat ve yaşam arasında kurulan köprüler, Ruhsal Bozuklukların Tedavi ve Rehabilitasyonunda Yaratıcı Sanat Psikoterapileri. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri, 12–20.
- American Art Therapy Associaton (AATA). (2019). About art therapy. <https://arttherapy.org/About-Art-Therapy/>
- Attard, A. & Larkin, M. (2016). Art therapy for people with psychosis: A narrative review of the literature. *The Lancet Psychiatry*, 3(11), 1067- 1078. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(16\)30146-8](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(16)30146-8)
- Ayyıldız, T., Şener Konuk, D., Kulakçı, H. & Veren, F. (2012). Zihinsel engelli çocuğa sahip annelerin stresle baş etme yöntemlerinin değerlendirilmesi. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 11(2), 1–12
- Bilsin, E., & Başbakkal, Z. (2017). Investigation of the effect of level of family needs coverage that nursing care given to family with disabled children. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 11(1), 10-19.
- Buchanan, D., Hargreaves, E., & Quick, L. (2023). Schools closed during the pandemic: Revelations about the well-being of 'lower-attaining' primary-school children. *Education 3-13*, 51(7), 1077 1090. <https://doi.org/10.1080/03004279.2022.2043405>
- Bujnowska, A.M., Rodríguez, C., García, T., Areces, D., & Marsh, N.V. (2021). Coping with stress in parents of children with developmental disabilities. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 21(3), 100254. <https://doi.org/10.1016/j.ijchp.2021.100254>
- Canarslan, H. & Ahmetoğlu, E. (2015). Engelli çocuğa sahip ailelerin yaşam kalitesinin incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 13– 31.
- Cantwell, J., Muldoon, O. T., & Gallagher, S. (2014). Social support and mastery influence the association between stress and poor physical health in parents caring for children with developmental disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 35(9), 2215–2223. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2014.05.012>
- Clayborne, Z.M., Kingsbury, M., Sampasa-Kinyaga, H., Sikora, L., Lalande, K.M., & Colman, I. (2021). Parenting practices in childhood and depression, anxiety, and internalizing symptoms in adolescence: a systematic review. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 56, 619 638.
- Czamanski-Cohen, J., & Weihs, K. L. (2016). The body-mind model: A platform for studying the mechanisms of change induced by art therapy. *The Arts in Psychotherapy*, 51, 63–71. <https://doi.org/10.1016/j.aip.2016.08.006>
- Dabrowska, A., & Pisula, E. (2010). Parenting stress and coping styles in mothers and fathers of pre-school children with autism and Down syndrome. *Journal of Intellectual Disability Research*, 54, 266–280.
- Demir, G., Özcan, A., & Kızılırmak, A. (2010). Zihinsel engelli çocuğa sahip annelerin depresyon düzeylerinin belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(4), 53–58.
- Eren, N. (2015). Psikiyatride Bakım İçin Sanatın ve Sanat Terapisinin Yeri. *Türkiye Klinikleri Psychiatric Nursing - Special Topics*, 1(1), 95–104.
- Gerstein, E., Crnic, K., Blacher, J., & Baker, B. (2009). Resilience and the course of daily parenting stress in families of young children with intellectual disabilities. *Journal of Intellect*

- Disability Research, 53(12), 981–997. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2788.2009.01220.x>
- Gören, B. (2015). Down sendromlu çocuğa sahip annelerin destek ihtiyaçlarının ve destek kaynaklarının belirlenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 651–673.
- Hastings, R. P. (2002). Parental stress and behaviour problems of children with developmental disability. *Journal of Intellectual and Developmental Disability*, 27(3), 149–160. <https://doi.org/10.1080/1366825021000008657>
- Hoemann, K., Xu, F., & Barrett, L.F. (2019). Emotion words, emotion concepts, and emotional development in children: A constructionist hypothesis. *Developmental Psychology*, 55(9), 1830. <https://doi.org/10.1037/dev0000686>
- Hoffman, C., Sweeney, D. P., Hodge, D., Lopez-Wagner, M. C., & Looney, L. (2009). Parenting stress and closeness: Mothers of typically developing children and mothers of children with Autism. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 24(3), 178–187.
- İnce Ende, Z. & Tüfekci Güdücü, F. (2015). Engelli çocuğu olan ebeveynlerde evlilik uyumu ve yaşam doyumunun değerlendirilmesi ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(1), 102–112.
- Kaimal, G., Ray, K., & Muniz, J. (2016). Reduction of cortisol levels and participants' responses following art making. *Art Therapy: Journal of the American Art Therapy*, 33 (2), 74–80.
- Karahan, A. Y. & İslam, S. (2013). Fiziksel engelli çocuk ve yaşlı hastalara bakım verme yükü üzerine bir karşılaştırma çalışması. *Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1–7. <https://doi.org/10.5455/Musbed.20130210095507>
- Kaya Göktepe, A. (2015). Ruhunu İyileştir...Sanat Terapi. Nesil Basım Yayın, İstanbul.
- Kayama, M., Haight, W., Ku, M. L. M., Cho, M. & Lee, H. Y. (2017). East Asian and US educators' reflections on how stigmatization affects their relationships with parents whose children have disabilities: Challenges and solutions. *Children and Youth Services Review*, 73, 128–144. <https://doi.org/10.1016/J.Childyouth.2016.12.010>
- Khodabakhshi Koolae, A., Vazifehdar, R., Bahari, F. & Akbari, M. Esmail. (2016). Impact of painting therapy on aggression and anxiety of children with cancer. *Caspian Journal of Pediatrics*, 2(2), 135–141.
- Kırbaş, Z. Ö. & Özkan, H. (2013). Down sendromlu çocukların annelerinin aile işlevlerini algılama ve sosyal destek düzeylerinin değerlendirilmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi*, 3(3), 171–180. <https://doi.org/10.5222/Buchd.2013.171>
- Kim, S. K. (2013). A randomized, controlled study of the effects of art therapy on older Korean-Americans' healthy aging. *Arts in Psychotherapy*, 40(1), 158–164. <https://doi.org/10.1016/J.Aip.2012.11.002>
- Kuşaklıoğ, R., Çelik, O., & Eren, N. (2019). Yaşamdan kareler toplama : Fotoğraf terapinin işlevi. *Ruhsal Bozuklukların Tedavi ve Rehabilitasyonunda Yaratıcı Sanat Psikoterapileri*, 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri, 34–38.
- Lee, M. H., Park, C., Alicia, M. & Hsieh, K. (2017). Differences in physical health, and health behaviors between family caregivers of children with and without disabilities. *Disability and Health Journal*, 10, 565–570.
- Lee, J. H. (2021). Effectiveness of group art therapy for mothers of children with disabilities. *The Arts in Psychotherapy*, 73, 101754.
- Lee, S., & Peng, M. (2017). The effects of group art therapy on mothers of children with special educational needs. *Art Therapy: Journal of the American Art Therapy Association*, 34(1), 12–19.
- McConnell, D., Savage, A., & Breitreuz, R. (2014). Resilience in families raising children with disabilities and behavior problems. *Research in Developmental Disabilities*, 35(4), 833–848. <https://doi.org/10.1016/J.Ridd.2014.01.015>
- Miodrag, N., & Hodapp, R. (2010). Chronic stress and health among parents of children with

- intellectual and developmental disabilities. *Current Opinion in Psychiatry*, 23(5), 407–411. <https://doi.org/10.1097/YCO.0b013e32833a8796>
- Miranda, A., Mira, A., Berenguer, C., Rosello, B., & Baixauli, I. (2019). Parenting stress in mothers of children with autism without intellectual disability. Mediation of behavioral problems and coping strategies. *Frontiers in Psychology*, 10, 437799.
- Muir, K. & Strnadová, I. (2014). Whose responsibility? Resilience in Families of children with developmental disabilities. *Disability and Society*, 29(6), 922–937. <https://doi.org/10.1080/09687599.2014.886555>
- Mutlu, H. S. & Kanat, S. (2019). Tıp eğitiminde farklı bir yaklaşım: Seramikle düşümler. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20(1), 42–54. <https://doi.org/10.17679/Inu-efd.427615>
- Özsavran, M., & Ayyıldız, T. K. (2023). The effect of mandala art therapy on the comfort and resilience levels of mothers who have children with special needs: A randomized controlled study. *Child: Care, Health and Development*, 49(6), 1032–1045.
- Parsil, Ü., (2012): *Sanatta Yaratıcılık*, An Kitap, İstanbul.
- Paster, A., Brandwein, D. & Walsh, J. (2009). A comparison of coping strategies used by parents of children with disabilities and parents of children without disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 30, 1337–1342
- Patterson, S., Debate, J., Anju, S., Waller, D. & Crawford, M. J. (2011). Provision and practice of art therapy for people with schizophrenia: Results of a national survey. *Journal of Mental Health*, 20(4), 328–335. <https://doi.org/10.3109/09638237.2011.556163>
- Peer, J. W. & Hillman, S. B. (2014). Stress and resilience for parents of children with intellectual and developmental disabilities: A review of key factors and recommendations for practitioners. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 11(2), 92–98. <https://doi.org/10.1111/jppi.12072>
- Permatasari, AE, Marat, S., & Suparman, MY (2017). Application of art therapy to reduce depression in the elderly in Nursing Home X. *Muara Journal of Social Sciences, Humanities, and Arts*, 1(1), 116–126.
- Philpott, L.F, Leahy-Warren, P, FitzGerald, S., & Savage, E. (2017). Stress in fathers in the perinatal period: systematic review. *Midwifery*, pp. 55, 113–127. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2017.09.016>
- Riley, S. (2001). *Group process made visible: Group art therapy*. Philadelphia: PA: Brunner- Routledge.
- Safe, A., Joosten, A., & Molineux, M. (2012). The experiences of mothers of children with autism: Managing multiple roles. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 37(4), 294–302. <https://doi.org/10.3109/13668250.2012.736614>
- Sato, N., Araki, A., Ito, R. & Ishigaki, K. (2015). Exploring the beliefs of Japanese mothers caring for a child with disabilities. *Journal of Family Nursing*, 21(2), 232–260. <https://doi.org/10.1177/1074840715586551>
- Sivrikaya, T. & Çifci Tekinarslan, İ. (2013). Zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip annelerde stres, sosyal destek ve aile yükü. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 14(2), 17–29.
- Softa, H. K. (2013). Engelli Çocuğa sahip ebeveynlerin depresyon düzeylerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2), 589–600.
- Solomon, M., Pistrang, N., & Barker, C. (2001). The benefits of mutual support groups for parents of children with disabilities. *American Journal of Community Psychology*, 29, 113–132.
- Soysal Acar, Ş. & Coşkun Düzakın, S. (2017). *Sanatla Terapi ve Yaratıcılık Bir Eğitim Modeli Olabilir Mi? 1. Baskı*. Atlas Akademik Basım Yayın Dağıtım, Ankara.

- Şahin, S., Uçar İşaret, S. & Eren, N. (2019). İyileşmede Bakım Veren Yükü ve Sanatla Sağaltımı. Ruhsal Bozuklukların Tedavi ve Rehabilitasyonunda Yaratıcı Sanat Psikoterapileri. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri, 84–88.
- Togay, A. & Güçray, S. (2017). Zihinsel yetersizliği olan bireylerin aileleri ve psikolojik danışma: bir derleme çalışması. HAYEF: Journal of Education, 15(1), 43–62. <https://doi.org/10.26650/Hayef.2018.15.1.0005>
- Tümlü, C. & Eraslan Çapan, B. (2018). Engelli çocuğa sahip ebeveynlerin duygusal sağırılık ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin incelenmesi. Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi, 8(2), 493–518. <https://doi.org/10.23863/Kalem.2019.112>
- Vaartio-Rajalin, H., Santamäki-Fischer, R., Jokisalo, P., & Fagerström, L. (2021). Art making and expressive art therapy in adult health and nursing care: A scoping review. International Journal of Nursing Sciences, 8(1), 102–119. <https://doi.org/10.1016/j.ijnss.2020.09.011>
- World Health Organization. (2019). What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? (Health Evidence Network Synthesis Report 64). Retrieved from. Copenhagen: World Health Organization (WHO) <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/329834/9789289054553-eng.pdf>.
- Çulhacık, G. D., Durat, G., & Eren, N. (2021). Effects of activity groups, in which art activities are used, on resilience and related factors in families with disabled children. Perspectives in Psychiatric Care, 57(1), 343-350.
- Yildiz, A., Tarakci, D., Hajebrahimi, F. & Mutluay, F. (2016). Disabled children's functionality and their mother's quality of life and psychological status. Pediatrics International: Official Journal of the Japan Pediatric Society. 58(12), 1291- 1296. <https://doi.org/10.1111/Ped.13020>
- Yüksel, M. Y. & Bostancı Eren, S. (2013). Otistik çocuğa sahip ailelerle yapılan grupla psikolojik danışma çalışmasının ailelerin depresyon ve problem çözme becerileri üzerine etkisi. Eğitim Bilimleri Dergisi, 25(25), 197–210.

BÖLÜM 5

Görsel Sanatlar Terapisinde Biçimsel İfade Aracı Olarak Nörografik Etkiler

Tuğçe ALKIŞ ŞENOL ¹

1- Sanat Terapisi Kavramı

Sanat; geçmişten, günümüze ve geleceğe insanı ruhen ve bedenen iyi hissettiren, değerli kılan terapötik bir olgu sürecidir. İnsanoğlunun var oluşundan itibaren sanat; terapi amaçlı çok çeşitli kültürler aracılığıyla kullanılmış ve günümüze kadar gelmiştir. Sanat terapisi ile tedavi; danışan ve terapist arasında danışanın bir tedavi programı içinde danışana sanat materyalleri ve yöntemleri ile uygulamalar yapılarak kendisi hakkında daha fazla bilgi almayı amaçlamaktadır.

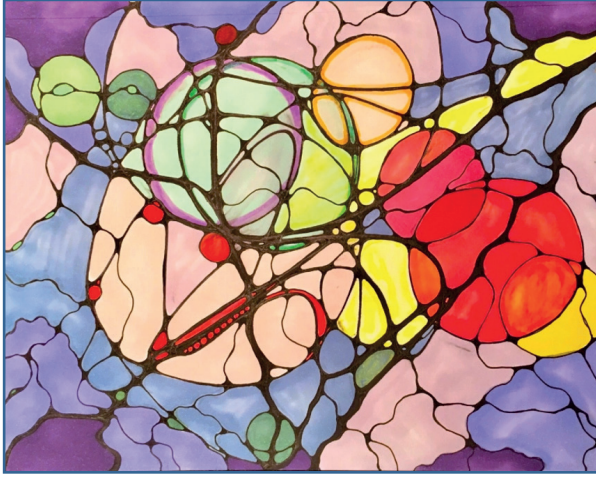
Sanat terapisi kavramı disiplinler arası bir kavram olup görsel sanatla terapi yönteminin çok daha sık kullanıldığı bir psikoterapi türüdür (Çakmak vd, 2020 :14).

1900 'lü yılların sonlarında araştırılmaya başlanan sanat terapisi kavramı resmi bir disiplin halini 1940'lı yıllarda almış ancak 1960 'lı yıllarda profesyonelleşmeye başlamıştır (Aydın, 2019, s.70).

Tüberküloz hastalarıyla 1942 yılında yaptığı çalışma sonucunda bu yöntemi kullanan Adrian Hill sanat terapisi kavramını ilk kez terim olarak bu çalışma ile kullanmıştır (Demir'den akt. Çelikbaş, 2019, s.23).

Sanat terapisi kavramını; resim, dans, drama, müzik ve heykel gibi sanat dalları ile aktaran bir terapi yöntemi olarak görmekteyiz (Çelikbaş, 2019, s.22). Sanat terapisinin en önemli ve temel amacı bireyin kendisini en özgün şekilde

¹ Uzm., tugcealks@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-3644-5346

Görsel 10: Anton Antokhin, 2020

Kaynaklar

- Acar, S. Ş. ve Düzakın C. S. (2017). Sanatla Terapi ve Yaratıcılık Bir Eğitim Modeli Olabilir mi? 1. Baskı, Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Aydın, B. (2012). Tıbbi Sanat Terapisi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 4(1): 69-83. <http://doi.org/10.5455/cap.20120405> adresinden erişildi.
- Burtscher, R. (2018). Art by Ro. <https://artbyro.com/adresinden> erişildi.
- Bostancıoğlu, B. ve Kahraman, M. E. (2017). Sanat Terapisi Yönteminin ve Tekniklerinin Sağlık İyileştirme Gücü Üzerindeki Etkisi. Beykoz Akademi Dergisi, 5(2): 150-162. <https://doi.org/10.14514/BYK.m.21478082.2017.5/2.150-162> adresinden erişildi.
- Çakmak, Ö., Biçer, İ., Demir, H. (2020). Sağlıkta Sanat Terapisi Kullanımı: Literatür Taraması. Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi, 2 (2) : 12-21. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1176253> adresinden erişildi.
- Çelikbaş, Ö. E. (2019). Dışavurumcu Sanat Terapisi. Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi, 2(1): 20-37. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/705400> adresinden erişildi.
- Çelikbaş, Ö.E. (2020). Sanatın İyileştirici Gücü : Terapötik Sanat ve Yayoi Kusama. Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi, 7(51) : 565-572. https://www.academia.edu/44933199/Sanat%C4%B1n_iyile%C5%9Ftirici_g%C3%BCc%C3%BC_Terap%C3%B6tik_sanat_ve_Yayoi_Kusama adresinden erişildi.
- Demir, V. (2017). Dışavurumcu Sanat Terapisinin Psikolojik Belirtiler ve Bilişsel İşlevlere Etkisi. Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 7(13): 575-598. <https://doi.org/10.26466/opus.33725> adresinden erişildi.
- Freshman, N. (2020). Nörografik Sanat - Pandemi Öğrenci Ruh Sağlığını Destekleme. <https://translate.google.com.tr/translate?hl=tr&sl=en&u=https://patch.com/washington/mercerisland/neurographic-art-supporting-student-mental-health-pandemic&prev=search&pto=aue> adresinden erişildi.

- Geçen, F, Yakın, G. (2021). "Sanat ve Terapi". Sanat Alanları ile A'dan Z'ye Sanat. ed. Fahrettin G, Ahmet A. 639-655. Ankara: Gece Kitaplığı, 1. Basım
- Katsman, N. (2016). Neurographica Stüdyosu. <https://www.neurographicstudio.com/blog> adresinden erişildi.
- Parsıl, Ü: (2021): Sanatta Yaratıcılık, An Kitap, İstanbul.
- Piskarev, P. (2014). НейроГрафика мышления <https://neurographica.metamodern.ru/metod/introduction/neyrografika-myshleniya.php> adresinden erişildi.
- Burtscher, R. (2018). Nörografik Sanata Giriş. https://artbyro.com/an-introduction-to-neurographic-art/#google_vignette adresinde erişildi.
- Şenol, T. (2023). "Sanat Terapisi Yöntemindeki Uygulamada Biçimsel ve İçeriksel Çözümler" (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi) Görsel Sanatlar Ana Sanat Dalı Görsel Sanatlar Programı İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Görsel Kaynaklar

Görsel 1: https://artbyro.com/an-introduction-to-neurographic-art/#google_vignette

Görsel 2: https://artbyro.com/an-introduction-to-neurographic-art/#google_vignette

Görsel 3: https://artbyro.com/an-introduction-to-neurographic-art/#google_vignette

Görsel 4: https://artbyro.com/an-introduction-to-neurographic-art/#google_vignette

Görsel 5: https://artbyro.com/an-introduction-to-neurographic-art/#google_vignette

Görsel 6: <https://neurographic.art/2019/02/25/what-is-neurographics/>

Görsel 7: <https://neurographic.art/2019/02/25/what-is-neurographics/>

Görsel 8: <https://tr.pinterest.com/pin/858569116491838886/>

Görsel 9: <https://tr.pinterest.com/pin/858569116491838886/>

Görsel 10: <https://neurographic.art/2019/04/26/so-you-think-you-have-a-problem/> adresinden erişildi.

BÖLÜM 6

Ortadoğu'dan Bir Kadın: Marjane Satrapi ve Animasyona Dönüşümü Bakımından Persepolis

Sinem ALPASLAN¹

Giriş

Persepolis, İslâm Devrimi yapıldığı sene 10 yaşında olan Marjane Satrapi'nin, kendi yaşam öyküsünü anlattığı çizgi romanından beyaz perdeye aktarılan, yer yer mizah içeren, ancak geneli ironik bir animasyondur. Satrapi yaşadığı dönemi, gerçekliğine sadık, fakat betimlenme biçimiyle kendine has muazzam yorumu ile günümüz izleyicisi için adeta yeniden kurgulamıştır. Animasyonun genelinin siyah-beyaz olup, filmde belirli karelerin renklendirilmiş olması dikkat çekicidir.

Freud, kuramında belirttiği gibi: sanat ve düşlem etkinliği arasında yakın ilişki bulunmaktadır (Parsıl, 2012: 20) ve ortaya koyulan sanat ürününün, yaratıcısının içinde bulunduğu siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşantısından bağımsız olması düşünülemediği, “Bu anlamda bir bireyin ya da bir kültürün ürünü olarak filmlerin açıklanması, yorumlanması ve çözümlenmesi gerekmektedir” (Özden, 2014, s. 107). Persepolis bu tanımla birebir örtüşen hatta o yaşantının kendisi olan bir eser olup, özdeşleşimselliğinin en iyi örneklerinden sayılabilir. Satrapi, özellikle 1980'li yılların İran'ında toplumu inşa eden ideolojinin gücünün boyutlarını gözler önüne sermektedir. “Belli bir kimliğe sahip çıkan kişiler, kendilerinin diğerlerinden farklılıklarını vurgulamaya çalışırlar” (Türkoğlu, 2010, s. 212). Oysa şeriat yönetiminde bilhassa da kadınların böyle bir hakkı yoktur. Ülkesini terk etmek zorunda

¹ Dr., Görsel Sanatlar Öğretmeni, Adana Şehit Cafer Kaşan Anadolu Lisesi, sinem_alpaslan_@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0003-1392-1231

Persepolis, animasyona dönüşen formu ile daha çok kitleye hitap etmiş, bir uygarlığın yaşanmış gerçekliğini ölümsüzleştirmiştir. Satrapi, çalışmasıyla bunu gelecek kuşaklara aktarmayı da amaçlar. Öyle ki kitabında son sözü: “İnsan bağışlayabilir ama asla unutmamalıdır.” olmuştur.

Kaynaklar

- BALABAN, Y. (2016). İran Karşı Devrimi Bağlamında Persepolis Filminin Göstergebilimsel Analizi, *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 11, 352-381.
- BARRETT, T. (2014). *Sanatı Eleştirmek*. Gökçe Metin (Çev.). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- ESTES, C. P. (2020). *Kurtlarla Koşan Kadınlar*. Hakan Atalay (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- FURNİSS, M. (2013). *Animasyon'un Kutsal Kitabı*. Semih Çelenk ve Nurdan Cihanşümül Maral. (Çev.). İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları.
- GEÇER, E. (2019). Hegemonik İdeoloji, Birey ve Psiko-Politik Etkileşimler: Persepolis Filmi Örneği, *Adam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 241-264.
- KENT, A. E. (2015). “Drawing It Out: The Form And Function of Animation In Science Documentary Film”. Yüksek Lisans Tezi, Montana State University, Bozeman, Montana.
- OSKAY, Ü. (2010). *Kitle İletişimin Kültürel İşlevleri*. İstanbul: Der Yayınları.
- ÖNÜR, H. T. ve Atıcı, S. (2022). “Madalyonun Bir Yüzü” Olarak Kadın Bedenine Müdahale: Persepolis Filmi Analizi, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 40, 529-559.
- ÖZDEN, Z. (2014). *Film Eleştirisi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- PARSIL, Ü. (2012). *Sanatta Yaratıcılık*, An Kitap İstanbul.
- ROBINSON, F. (2005). *Resimli İslam Ülkeleri Tarihi*. Zülal Kılıç (Çev.). İstanbul: Kitap Yayınevi.
- SAMANCI, Ö. (2004). *Animasyonun Önlenemez Yükselişi*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- SATRAPİ, M. (2007). *Persepolis*. Şule Çiltaş (Çev.). İstanbul: Minima Yayınevi.
- SÖZEN, M. (2012). Dijital İmgelerin Girmesiyle Animasyon Sinemasında Anlatı Biçimlerinin Dönüşmesi, II. Uluslararası İletişim Sempozyumu Kitabı, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları: 157, Kongreler ve Sempozyumlar Dizisi: 25.
- TÜRKOĞLU, N. (2010). *Toplumsal İletişim*. İstanbul: Urban Kitap.
- <https://www.youtube.com/watch?v=7jhHUb2Lk0w> (Erişim Tarihi: 13 Aralık 2023)
- https://en.wikipedia.org/wiki/Marjane_Satrapi (Erişim Tarihi: 18 Aralık 2023)

BÖLÜM 7

Psikopatolojinin Sanat Yaratımlarına Etkisi: Louis Wain Örnekleme

Ümit PARSIL¹
Burhan YALÇIN²

Giriş

Sanatın bir ifade aracı olması ile birlikte insanların duygu, düşünce ve heyecanlarını yapılandıracak ve ifadelerin başkalarına aktarımını sağlayacak olması, sanatçının iç dünyasını yansıtabilme ihtimalini artırmıştır. Sanatı meydana getiren unsurlar içerisinde ise sanatçının ve sanatçının yaşadığı sosyolojik, felsefi ve psikolojik yapılar tarihsel dönemlerde birçok anlamda etkili olabilmektedir. Bu bakımdan sanatçının sanatsal yaratımlarda beslendiği sanatsal yaşam alanı, psikolojik boyutları en fazla etkilenen alan olmuştur. Dolayısıyla sanatçı sanatsal oluşumlarını meydana getirirken ruhsal ve bilinç altındaki duygu durumlarından oldukça etkilenmektedir. Sanatın duyuşsal ve fizyolojik etkileri de bu kanıya vurgu yapmaktadır. Sanatçıların yaşamları ve bu doğrultuda yaşamlarının da sanat anlayışlarına entegre olması her dönemde farklılık gösterebilmiştir. Özellikle bunalım, manik depresif ve Asperger sendromu gibi ruhsal duygu durum bozukluğu yaşayan sanatçılar sanatsal yaratımlarında ruhsal yansımalarını somut bir biçimde hissettirmektedirler. Dolayısıyla böyle bir durumda sanatçının ruhsal duygu durumuna eğilmek ve sanatçının gözünden eserini anlamlandırabilmek için psikolojinin alt boyutlarına eğilmek gerekmektedir. Özellikle bu boyutlanmaların sanatsal yaratım sürecinde nasıl bir etki ortaya

¹ Öğr. Gör., Adıyaman Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, El Sanatları Bölümü, umitparsil@adiyaman.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-1901-5400

² Sanatta Yeterlilik Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı, burhanyalcin02@gmail.com, ORCID iD: 0009-0008-2838-9595

Kaynaklar

- Beyaztaş, İ. (2018). *Resim Sanatında Depresyon Belirtileri Anhedoni, Sessizlik, Acı, Keder, Çöküntü Temalı Resimler*. (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Dede, B., & Kılıç, A.G. (2023). The Reflection of Van Gogh's Spiritual State In Art. *2nd International Ege Congress on Social Sciences & Humanities held online and in-person on June 12-13, 2023 / İzmir, Türkiye*,
- Geçen, F., Parsıl, Ü. (2020): Güzel Sanatlar Alanında Teori ve Araştırmalar II, *Van Gogh'un Resimlerinde Kullandığı Sarı Renk ve Rengin Psikolojik Açından Ele Alınışı*, Bölüm 6. Gece Kitaplığı, Ankara.
- Kılıç, A. G., & Dede, B. (2024). Unlimited Freedom in Art: Jackson Pollock. *Journal for the Interdisciplinary Art and Education*, 5(1), 67-76. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10848120>
- Kireç, D. (2019). Psikoanalitik Kuram Çerçevesinde Psikolojik Rahatsızlıkların Yaratıcılığa ve Sanat Eserlerine Yansıma Biçimleri. *Kesit Akademi Dergisi*, 5 (18), 258-271.
- Kurt, A. (2009). *Sanat ve Psikoloji Etkileşiminde İfade Kavramının Sanat Eğitime Etkileri*. (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- McGennis, A. (1999). Louis Wain: His Life, His Art and His Mental İllness. *Irish journal of psychological medicine*, 16(1), 27-28.
- Özdeğer, Ş. (2018). *Sanatçı Psikolojisinin ve Karakter Özelliklerinin Grafik Tasarım Genelinde Resim ve İllüstrasyonlara Yansıması*. (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Sağ, M. (2023). Sanat Terapisinin Psikolojik Boyutları ve Alımlamalar. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (62), 162-171.
- Tunalı, İ. (1975). Sanatın Psikolojik Anlamı ve Worringer'in Üslup Analizi. *Felsefe Arkivi*, (19).
- Görsel Kaynaklar**
- Görsel 1. <https://www.wikiart.org/en/vincent-van-gogh/wheatfield-with-crows-1890>
- Görsel 2. <https://www.wikiart.org/en/edvard-munch/the-dead-mother-1900>
- Görsel 3. https://images.artnet.com/images_US/magazine/features/kuspit/kuspit2-12-08-6.jpg
- Görsel 4. <https://www.wikiart.org/en/louis-wain>
- Görsel 5. <https://www.wikiart.org/en/louis-wain/mistletoe-for-you>
- Görsel 6. <https://www.wikiart.org/en/louis-wain/daddy-can-you-let-me-pass-on-your-love-to-mother-from-me>
- Görsel 7. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Louis_Wain_The_bachelor_party.jpg
- Görsel 8. <https://www.wikiart.org/en/louis-wain/untitled-6>
- Görsel 9. <https://www.wikiart.org/en/louis-wain/sicilian>

BÖLÜM 8

Psikanalizde Biçim Sembol ve Renk: Mark Rothko Sanatının Derinlikleri

Ahmet Göktuğ KILIÇ¹

Abdulmusa YÖNYOL²

Giriş

Mark Rothko, soyut dışavurumculuğun önde gelen temsilcilerinden biri olarak, 20. yüzyılın sanat dünyasında derin izler bırakan büyük bir ressam olarak kabul edilmektedir. Bu makalenin amacı, Rothko'nun eserlerinin büyüleyici doğasını ve bilinçdışı sorgulamalarının kökenlerini anlamaktır. Özellikle, sanatçının gizem dolu aynı zamanda büyük boyutlu eserlerinin ardındaki üç temel dürtüyü ve bu dürtülerin travmatik sorunlardan kaynaklanıp kaynaklanmadığını, nevrotik duyguları yansıtır yansıtmadığını incelemektedir. Bu analiz, psikanaliz yönteminden ilham alarak gerçekleştirilmektedir; Rothko gibi bir ressamın düşüncelerinin derinliklerine inerek, sanatının psikoloji, sosyoloji ve felsefeyle olan ilişkisini anlamak ve bu çerçevede genel bir anlayış oluşturmak hedeflenmektedir. Bu çalışma, izleyiciyi sonsuzluğa sürükleyen bir sanatçının düşüncelerini ele alarak, sanat eserlerinin insan bilincindeki derin etkilerini anlamamıza katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Psikanaliz Nedir?

İnsanın bilinçdışını incelemek ve derin kodlamalarıyla uğraşmak, ruhun temel görevidir. Yani, insanın kendini anlaması ve içsel dünyasını keşfetmesi önemli

¹ Uzm., ahmetgoktugkilig34@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-2831-789X

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Mersin Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Resim Anasanat Dalı, 23033100006@mersin.edu.tr, ORCID iD: 0009-0009-0620-5246

yaptı. Eserlerinde bitki, hayvan, insan ve balık formlarını yumuşak ışıkla vurgulanan zeminler üzerinde şematik bir şekilde birleştirdi. (<https://www.alem.com.tr/sanatcilar/mark-rothkonun-hayati-sanati-ve-eserleri-1082724>) Bundan dolayıdır ki Rothko Psikolojik sorunlarına ilk dönem eserlerinde farklı simgeleri kullanarak cevap bulmaya çalıştığını gözlemlemekteyiz.

Sonuç

Mark Rothko, 20.yüzyılın önde gelen temsilcilerinden biri olarak, resim sanatında derin bir iz bırakmıştır. Rothko'nun eserleri, büyük boyutları ve belirsizliğiyle bilinirken, eserlerinde derinlik ve yoğunluk arayışı gözlemlenmektedir. Ressamın sanatında, psikanaliz ve sanat arasındaki bağın önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Özellikle, Rothko'nun bilinçdışındaki çatışmaları ve travmaları resimlerinde yansıtarak, içsel dünyasını keşfetme arayışı dikkat çekmektedir. Sanatçının eserlerindeki ritüel gelenekler ve insan ahlakı üzerindeki vurgular, onun sanatının merkezinde yer almaktadır. Rothko'nun sanatı, izleyicileri derin düşüncelere dalmaya davet ederken, ressamın kendi varlığındaki dürtülerin sanatına bir metafor olarak yansımaları bilinmektedir. Özellikle, Rothko'nun eserlerindeki mistik ve metafizik unsurlar, sanatseverleri estetik deneyimlerinin ötesine taşımaktadır. Bu şekilde, Rothko'nun eserleri, izleyicilere sanat ve psikanaliz arasındaki derin bağları gözler önüne sermektedir.

Kaynaklar

- Boyacı, M. (2021). Sanatta “Kendinde Şey” Olarak Renk: Mark Rothko ve Dan Flavin Örneği Üzerine. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 27(47), 561-569. <https://doi.org/10.32547/ataunigsed.974929>
- Freud, S. (2021) Sanat ve Sanatçılar Üzerine, Dorlion Yayınları, Ankara.
- Karabaş, P. A., & Yıldız, G. (2016). Soyut dışavurumculuk akımı kapsamında renk alanı resimleriyle Mark Rothko. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 351-364.
- Liman Turan, S., & Yiğit, F. Z. (2022). Soyut Dışavurumculuk 'ta Carl Gustav Jung Etkisi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi*, 4(8), 200-216. <https://doi.org/10.47994/usbad.1035715>
- Nural, U.Y. (2013) Klinik Bir Uğraş Olarak Psikanaliz. Klinik Psikolojide Seçme Konular Ders Sunumu.
- Parsıl, Ü. (2012) Sanatta Yaratıcılık, An Yayınları. İstanbul.
- Öz Çelikbaş, E. (2020). Art Brut Hareketi ve Jean Dubuffet: Bir Sanat Terapisi Bağıntısı. *Akdeniz Sanat*, 14(25), 35-43.
- <https://www.alem.com.tr/sanatcilar/mark-rothkonun-hayati-sanati-ve-eserleri-1082724> Erişim Tarihi 07.05.2024 18.48

Görsel Kaynaklar

Görsel :1 <https://www.themaggar.com/mark-rothko-kimdir-eserleri/> Erişim Tarihi 06.05.2024 19.49

Görsel 2: <http://www.nga.gov/content/ngaweb/Collection/art-object-page.69272.html> Erişim Tarihi 04.05.2024 16.23

Görsel 3: <http://www.wikiart.org/en/mark-rothko/no-61-rust-and-blue> Erişim Tarihi 04.05.2024 17.15

Görsel 4: <https://www.arthipo.com/tr-tr/mark-rothko-turuncu-kirmizi-ve-sari.html> Erişim Tarihi 04.05.2024 17.38

Görsel 5: <https://www.wikiart.org/en/mark-rothko#!#close> Erişim Tarihi 04.05.2024 21.13

Görsel 6: <https://www.alem.com.tr/sanatcilar/mark-rothkonun-hayati-sanati-ve-eserleri-1082724> Erişim Tarihi 07.05.2024 19.00

BÖLÜM 9

Devlet Koruması Altındaki Çocukların Sanatla Terapisi

Banu DAVUN¹

Giriş

Dünya genelinde milyonlarca çocuk, savaş, doğal afetler, hastalıklar veya çeşitli sosyal ve ekonomik nedenlerle ebeveynlerini kaybetmekte ve yetim kalmaktadır. Bu durum, çocukların fiziksel, duygusal ve psikolojik sağlıklarını olumsuz yönde etkileyen ciddi travmalara yol açmaktadır. Yetim çocukların karşılaştığı bu zorluklar, onların hayata sağlıklı bir şekilde adapte olmalarını engelleyebilir ve uzun vadeli gelişimlerini tehdit edebilir. Bu anlamda, yetim çocukların psikosozal travmalarını hafifletmek, onlara daha sağlıklı, kaliteli bir yaşam şekli sağlamak ve geleceğe hazırlamak amacıyla çeşitli tedavi edici yöntemler geliştirilmiştir. Sanat terapisi, (ST) bu yöntemler arasında son yıllarda giderek daha fazla ilgi görmektedir.

Amerikan Sanat Terapisi Derneği'nin (2017) sanat terapisi tanımı şu şekildedir: Sanat Terapisi, aktif sanat yapma, yaratıcı süreç, uygulamalı psikolojik teori ve psikoterapötik ilişki içinde insan deneyimi aracılığıyla bireylerin, ailelerin ve toplumların yaşamlarını zenginleştiren ve insanın bütüncül ruh sağlığına hizmet eden bir meslektir.

Sanat Terapisi,

1. Bilişsel ve duyuşsal-motor işlevleri iyileştirmek,
2. Öz güveni geliştirmek,
3. Duygusal dayanıklılığı artırmak,

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim- İş Eğitimi AD., banudavun@aksaray.edu.tr, ORCID iD: 0000- 0002 -2924 -2789

öğrenciler ve bu alanda çalışanların sadece sanat uygulayıcısı olduğunu, terapi yapmadığını anlamalı ve bu konuda farkındalık yaratmalıdır. Bu ayrımın vurgulanması önemlidir.

ST yetim çocukların duygusal ve psikolojik iyileşmelerine önemli katkılar sağlayan sanat eğitimcileri ve psikologlarla birlikte uygulanan etkili bir yöntemdir. Sanatın iyileştirici gücü, çocukların kendilerini ifade etmelerine, travmatik deneyimlerini işlemelerine ve daha sağlıklı bireyler olarak gelişmelerine olanak tanır. Sanat terapisi uygulamalarının yaygınlaştırılması için eğitim, kaynak sağlama, iş birliği ve araştırma gibi alanlarda adımlar atılması gerekmektedir. Bu şekilde, yetim çocukların yaşam kalitesini artırmak ve onlara daha umut dolu bir gelecek sunmak mümkün olacaktır.

Kaynaklar

- AKBABA, S. (2006) Eğitimde Motivasyon, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 13, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/31512>
- BAKHRİDDİNOVNA, O. F. (2022). The Importance Of Using Art Therapy Methods In Overcoming Negative Behavior In Children. Web of Scientist: International Scientific Research Journal, 3(6),417-422.
- BOSGRAAF, L. SPREEN, M. PATTİSELANNOAND, K VE HOOREN, S. V.(2020) Art Therapy for Psychosocial Problems in Children and Adolescents: A Systematic Narrative Review on Art Therapeutic Means and Forms of Expression, Therapist Behavior, and Supposed Mechanisms of Change Front Psychol. Volume: 11, 584685., Published online 2020 October 2020, 8. doi: 10.3389/fpsyg.2020.584685.
- BOUCHER R. (2021) Benefits of Creative Therapies with Adoption and Complex Trauma: A Literature Review, Expressive Therapies Capstone Theses. 451. Graduate School of Arts and Social Sciences (GSASS) at DigitalCommons@Lesley https://digitalcommons.lesley.edu/expressive_theses/451
- BOYDAŞ, N. (2004). Sanat Eleştirisine Giriş. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık
- CARLTON, M. (1996) Intrinsic Motivation in Young Children: Supporting the Development of Mastery Motivation In the Early Childhood Classroom. Annual Meeting of the Mid-South Educational Research Association, Tuscaloosa, Alabama November 6-8, 1996. ERIC.
- CARLTON M. P ve WINSLER. L.A. (2014) Fostering Intrinsic Motivation in Early Childhood Classrooms Article in Early Childhood Education, Journal · January *Early Childhood Education Journal*, Vol.25, No. 3, 1998, All content following this page was uploaded by Adam Winsler on 19 May 2014. DOI: 10.1023/A:1025601110383
- ÇAL, R. (2019) Savaş veya Doğal Afet Sonrasında Çocuk veya Ergenlere Uygulanan Okul Bazlı Müdahalelerin Ruh Sağlığı Semptomlarına Etkililiği Üzerine Bir Sistemik Derleme (Tali Dergisi_ic.indd ÖNDER, Copyright © 2017 ISSN 2587-1927 [http://talimdergisi.com/71-102, 1\(2\), Aralık 2017](http://talimdergisi.com/71-102, 1(2), Aralık 2017)
- ÇELİKBAŞ E. Ö. (2019) Dışavurumcu Sanat Terapisi Expressive Art Therapy Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi (Saffron Journal of Culture and Tourism Research), 2(1): 20-37
- COX, S. (2000). Critical Enquiry in Art in the Primary School The International Journal of Art

- & Design Education. NSEAD Jade 19 (1), p.54-63
- DAVUN, B. (2009) Okul Öncesi Dönemde Etkinliklerle Desteklenmiş Sanat Eğitiminin Çocukların Estetik Beğeni Düzeylerine Etkisi (Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Örneği), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- DOĞAN, H. (2012) Özel Öğrenme Güçlüğü Riski Taşıyan 5-6 Yaş Çocukları İçin Uygulanan Erken Müdahale Eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi T.C. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- DONNA J.B. (2003) Creative Arts Therapies Approaches In Adoption And Foster Care Contemporary Strategies For Working With Individuals And Families. ISBN 0-398-07387-2 (hard), ISBN 0-398-07388-0 (paper) Charles Thomas Publisher Ltd.Springfield, Illinois.U.S.A.
- DECI, E.L., & Ryan, R.M. (1987). The Support Of Autonomy And The Control Of Behavior. Journal of Personality and Social Psychology, 53, 1024-1037.
- DRISCOLL, A. and NAGEL, N. (2008). Early Childhood Education, Birth 8 The World of Children, Families and Educators. Boston: Allyn and Bacon, Pearson Education Inc. U.S.A.
- ELBELTAGİ, R., AL-BELTAGİ, M., SAEED,N.K. and ALHAWAMDEH, R. (2023) Play Therapy İn Children With Autism: Its Role, İmplications, And Limitations, World J Clin Pediatr. 2023 Jan 9; 12(1): 1–22. Published online 2023 Jan 9. doi: 10.5409/wjcp.v12.i1.1 PMID: 36685315, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9850869/>
- ELSWICK, S.(2019) Expressive Arts Toolkit Manual Collection of Toolkit Interventions for Teachers, A collaboration between the University of Memphis School of Social Work students and Dr. Susan Elswick, LCSW. Edited by: Dr. Susan Elswick, LCSW Formatted by: Stacey Abraham and Anna Sanderlin Painting for Prevention 1234, University Street Memphis, TN 38111 (901) 555-8999 info@paintingforprevention.org.
- FABRYKOWSKI K.T N.-(2004) Care And Education Of Orphaned Children İn Poland, December 2004 Early Child Development and Care 174(7-8):621-627, December 2004 174(7-8):621-627, DOI:10.1080/0300443042000187112.
- FERENT, P ve TURDA, E., S. (2020) The Importance Of Art Therapy İn Preschoolers Personal Development ERD 2020, Education, Reflection, Development, Eighth Edition The European Proceedings of Social and Behavioural Sciences EpSBS,www.europeanproceedings.com DOI:10.15405/epsbs.2021.03.02.49 e-ISSN: 2357-1330 cited.
- GOTTFRIED, A.E. (1985). Academic İntrinsic Motivation İn Elementary And Junior High School Students. Journal of Educational Psychology, 77, 631-645.
- GEÇEN, F. ve YAKIN, G. (2021) Sanat Alanları İle A'dan Z'ye Sanat (Editörler: Doç. Dr.Fahrettin Geçen ve Dr. Ög Üyesi Ahmet Aytaç), Gece Kitaplığı, Ankara.
- IVANOVA, A. (2004) Therapeutic Art Practices with Orphan Children in Bulgaria, Art Therapy: Journal of the American Art Therapy Association, 21(1) pp. 13-17 © AATA, Inc. DOI:10.1080/07421656.2004.10129324.
- KAMEOKA, S. ve diğerleri (2015) Feasibility Of Trauma-Focused Cognitive Behavioral Therapy For Traumatized Children İn Japan: A Pilot Study, International Journal of Mental Health Systems, Kameoka et al. Int J Ment Health Syst 9:26 DOI 10.1186/s13033-015-0021-y
- KENARDY, J. (2000), The Current Status Of Psychological Debriefing. It may do more harm than good BMJ VOLUME 321 28 OCTOBER 2000 [bmj.com British Medical Journal <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1118833/pdf/1032.pdf>](http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1118833/pdf/1032.pdf)
- KÖYCEĞİZ, M ve ÖZBEY, S. (2019) Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocuk-

- ların Motivasyon Düzeylerinin Problem Çözme Becerileri ve Öğretmenlerine İlişkin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, DOI: 10.22559/folklor. Folklor/edebiyat, cilt:25, sayı: 97-1, 2019/1.
- KUPCA, I. (2006). Wide Network of Civil Servants working in the Field of Arts And Cultural Education, Appendix 5 to the report of the Fifth Meeting of The EU- Graz, June, 7-8
- MALCHIODI, C. (2012) Developmental Art Therapy This is a chapter excerpt from Guilford Publications. Handbook of Art Therapy, Second Edition. Edited by Cathy A. Malchiodi. Copyright © 2012. Purchase this book now: www.guilford.com/p/malchiodi2
- METZL, E. S. (2023) A Bird with No Name Was Born, Then Gone: A Child's Processing of Early Adoption through Art Therapy, *Children* 2023, 10, 751. <https://doi.org/10.3390/children10040751> <https://www.mdpi.com/journal/children>. Copyright: © 2023 by the author. Licensee MDPI, Basel, Switzerland.
- MOLDOVAN, A. M., & NŢŢASŢ, L. E. (2015). Art Therapy Workshops for Preschoolers, Centered on Creativity Development. *Journal of Experiential Psychotherapy/Revista de Psihoterapie Experientiala*, 18(3)
- PARSIL, Ü. (2012). *Sanatta Yaratıcılık*, An Kitap İstanbul.
- PINTRICH, PR., & SCHUNK, D.H., (1996). *Motivation In Education: Theory, Research, And Applications*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- RUBIN, J.A (2005) *Child Art Therapy 25th Anniversary Edition*, Copyright © 2005 by John Wiley & Sons, Inc. All rights reserved. Published by John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey. Published simultaneously in Canada ISBN 0-471-67991-7 (pbk.) Printed in the United States of America.
- SHMACHİLİNA-TSYBENKO, S. V., IVANOVA, O. M., DAVLETŞİNA, G. R., KHRAMOVA, K. V., & CHEREMİLOVA, I. A. (2021). The Possibilities Of Art Therapy As One Of Integrative Methods in Therapeutic Pedagogy. *Laplace em Revista*, 7(Extra-C), 395-405.
- SİEGEL D. J. (2007) Mindfulness Training And Neural Integration: Differentiation Of Distinct Streams Of Awareness And The Cultivation Of Well-Being, *Soc Cogn Affect Neurosci*. 2007 Dec; 2(4): 259–263. doi: 10.1093/scan/nsm034 PMID: PMC2566758, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2566758/>
- STOCROCKI, M. (1994). A Decade Of Qualitative Research In Art Education Art Education In The United States Of America. (*Asthetische Erziehung in den USA*) A. Hurwitz and O. Scholz.(Editors), (p.116-130). Berlin: Hochsch. der Künste. STOCROCKI, M. (2001). Children's Ethno-Aesthetic Responses to a Turkish Carpet: a Cross-Cultural Study in Three Cultures. *The International Journal of Art & Design Education NSEAD Jade* 20(3),p.320-331.
- TARMİZA L. KHURVALİEVA, R., KHAMİDOVNA N., NODİRA KHAMİDOVNA M., MARYAM JUMANİYAZOVNA ABDULLAYEVA (2022) Possibilities Of Using Art Therapy in Preschool Education *Icas 2022, Annals Of Forest Research Ann. For. Res.* 65(1): 5842-5848, 2022 ISSN: 18448135, 20652445.
- TAYLOR, A.P (1971). *The Effect of Selected Stimulu on the Art Products, Concept Formation And Aesthetic Judgemental Decisions of Four And Five Year Old Children*. Ph.D.Thesis. Arizona :Arizona State University, General Education.
- TAYLOR, A. P and VLASTOS, G. (1983). *School Zone, Learning Environments For Children*. San Diego: Horizon Communications, SE, U.S.A.
- TOLKOVA, N.M. AND MOROZOVA T.N. (2020) Art-therapeutic techniques and methods for working with children of preschool and primary school age, SHS Web of Conferences 87, 00025 ICTP 2020, <https://doi.org/10.1051/shsconf/20208700025>
- TOLEDO, J.A (2018) *Understanding Identities of Internationally Adopted Adolescents Through the Use of Art Therapy: A Literature Review* Lesley University DigitalCommons@

Lesley Expressive Therapies Capstone Theses Graduate School of Arts and Social Sciences (GSASS) Expressive Therapies Capstone Theses. 36. https://digitalcommons.lesley.edu/expressive_theses/36.

WOOLLET, N., BANDEIRA M, and HATCHERA, A. (2020) Trauma-Informed Art And Play Therapy: Pilot Study Outcomes For Children And Mothers in Domestic Violence Shelters In The United States And South Africa, Child Abuse & Neglect Volume 107, September 2020, 104564. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104564><https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0145213420302192?via%3Dihub>.

ZAMELYUK, M.and MAHDYSIUK L. (2021) The Mastery of Art Therapy in Working with Preschool Children Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Pedagogy and Psychology", Vol.7, No.2UDC159.922.7-053.4:615.851DOI: 10.52534/msupp.7(2).2021.7985

WALLER, D (2006), Art Therapy For Children: How It Leads To Change, Clinical Child Psychology and Psychiatry Copyright © 2006 SAGE Publications (London, Thousand Oaks and New Delhi) Vol 11(2): 271–282. DOI: 10.1177/1359104506061419 www.sagepublications.com

Web Kaynakları

<https://www.aile.gov.tr/sss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/cocuk-destek-merkezleri-evleri-haklari/> adresinden 28.06.2024 tarihinde erişim sağlanmıştır.

<https://arkabahcepsikoloji.com.tr/haberler/yetiskin-ve-cocuk-travmasinda-sanat-terapisi-ve-ki-sa-bilissel-mudahalelerin-kullanimi-2/> 28.06.2024 tarihinde erişim sağlanmıştır.

www.coramadoption.org.uk 28.06.2024 tarihinde erişim sağlanmıştır.

<https://www.brainsmarttherapy.com/brainsmart-talk/2017/8/4/what-is-cross-modal-creative-arts-for-trauma-cmcat>. 29.06.2024 tarihinde erişim sağlanmıştır.